

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński (przewodniczący)

SSN Dariusz Kala

SSN Antoni Bojańczyk (sprawozdawca)

Protokolant Dominika Izdebska

przy udziale prokuratora del. do Prokuratury Krajowej Krzysztofa Urgacza,
w sprawie **P. K.**

skazanego z art. 286 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 20 maja 2025 r.,

kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich

od wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie

z dnia 10 lipca 2018 r., sygn. akt II K 578/18,

**uchyła wyrok nakazowy Sądu Rejonowego w Rzeszowie z 10
lipca 2018 r., sygn. akt II K 578/18 i P. K. uniewinnia od
zarzucanego mu czynu, a kosztami sądowymi obciąża Skarb
Państwa.**

[J.J.]

Antoni Bojańczyk

Igor Zgoliński

Dariusz Kala

UZASADNIENIE

P.K. został oskarżony o to, że w dniu 30 października 2017 r. w R., woj. [...], działając wspólnie i w porozumieniu z inną dotychczas nieustaloną osobą, co do której materiały wyłączono do odrębnego postępowania, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadził Z.S. do niekorzystnego rozporządzenia własnym mieniem w kwocie 50.000 zł, w ten sposób, że ww. nieustalona osoba telefonując na numer stacjonarny, a później komórkowy pokrzywdzonej, podając się za funkcjonariusza Policji, wprowadził ją w błąd, co do swojej tożsamości i pod pozorem udzielenia pomocy w sprawie rzekomego wypadku drogowego, spowodowanego przez bratanka pokrzywdzonej wyzyskał jej zaufanie, polecając przekazanie pieniędzy, które odebrał P.K., a co do których powinien i mógł przypuszczać, że zostały uzyskane za pomocą czynu zabronionego, a następnie przekazał pieniądze nieustalonej osobie, czym spowodował straty w wysokości 50.000 zł na szkodę Z.S., tj. o czyn z art. 286 § 1 k.k.

Wyrokiem nakazowym z dnia 10 lipca 2018 r., sygn. akt II K 578/18, Sąd Rejonowy w Rzeszowie przyjmując na podstawie art. 500 § 3 k.p.k., że okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości, uznał P.K. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu stanowiącego występki z art. 286 § 1 k.k. i za to, na podstawie art. 286 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 37a k.k. skazał go na karę 2 lat ograniczenia wolności, zobowiązując w tym czasie do wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 40 godzin w stosunku miesięcznym. Jednocześnie na podstawie art. 46 § 1 k.k., Sąd orzekł wobec oskarżonego obowiązek naprawienia szkody, poprzez wpłatę na rzecz pokrzywdzonej Z.S. kwoty 50.000 zł zaś na podstawie art. 627 k.p.k. zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe. Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 7 sierpnia 2018 r. na skutek jego niezaskarżenia.

Kasację od wyroku wywiódł obecnie Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżając go w całości na korzyść skazanego P.K. i podnosząc w niej zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na jego treść naruszenia prawa materialnego, tj. art. 286 § 1 k.k., poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie P.K. za winnego popełnienia zarzucanego mu przestępstwa, podczas gdy z opisu przypisanego mu

czynu wynika, że swoim zachowaniem nie wyczerpał znamion określonych w tym przepisie. Podnosząc taki zarzut, autor nadzwyczajnego środka zaskarżenia wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie i uniewinnienie P.K. od popełnienia zarzucanego mu czynu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona przez Rzecznika Praw Obywatelskich okazała się zasadna, co uzasadniało jej uwzględnienie i orzeczenie zgodnie z wyartykułowanym w niej wnioskiem.

Znamiona występku z art. 286 § 1 k.k. zostały określone przez ustawę karną w sposób następujący: przestępstwo popełnia sprawca działający cyt.: "w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadzający inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania".

Jest rzeczą oczywistą, że do przypisania odpowiedzialności karnej za popełnienie czynu konieczne jest stwierdzenie i dokładne oddanie w treści sentencji wyroku w s z y s t k i c h znamion przedmiotowych czynu określonych w ustawie karnej oraz poczynienie właściwych — *scilicet* — odpowiadających przypisanemu przestępstwu — ustaleń faktycznych odnoszących się do strony podmiotowej czynu zabronionego.

Opis czynu przypisanego w wyroku nakazowym Sądu Rejonowego w Rzeszowie z dnia 10 lipca 2018 r., sygn. akt II K 578/18 ma następujące brzmienie: P.K. został uznany winnym tego, że "w dniu 30 października 2017 roku w R. woj. [...] działając wspólnie i w porozumieniu z inną dotychczas nieustaloną osobą, co do której materiały wyłączono do odrębnego postępowania, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej doprowadził Z.S. do niekorzystnego rozporządzenia własnym mieniem w kwocie 50 000 zł, w ten sposób, że w/w nieustalona osoba telefonując na numer stacjonarny, a później komórkowy pokrzywdzonej, podając się za funkcjonariusza Policji, wprowadziła ją w błąd, co do swej tożsamości i pod pozorem udzielenia pomocy w sprawie rzekomego wypadku drogowego spowodowanego przez bratanka pokrzywdzonej wyzyskała jej zaufanie polecając przekazanie pieniędzy, które

odebrał P.K., a co do których powinien i mógł przypuszczać, że zostały uzyskane za pomocą czynu zabronionego, a następnie przekazał pieniądze nieustalonej osobie, czym spowodował straty w wysokości 50 000 zł na szkodę Z.S."

Otóż nie negując tego, że opis czynu zaprezentowany w wyroku nakazowym Sądu Rejonowego w Rzeszowie z dnia 10 lipca 2018 r., sygn. akt II K 578/18, zawiera zasadnicze znamiona występku z art. 286 § 1 k.k. (działanie — w formie współsprawstwa — w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadzenie innej osoby do niekorzystnego rozporządzenia własnym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania), to jednak jego analiza prowadzi do spostrzeżenia pewnej istotnej wady konstrukcyjnej w opisie czynu (wady mającej kluczowe znaczenie z punktu widzenia możliwości przypisania odpowiedzialności karnej, która przecież uzależniona jest od realizacji przez sprawcę wszystkich — przedmiotowych i podmiotowych — znamion czynu zabronionego), którego popełnienie przypisał P.K. sąd orzekający *in merito*.

Zabrakło bowiem w jego opisie nawiązania do koniecznego elementu podmiotowego przestępstwa oszustwa, tj. działania w zamiarze bezpośrednim — przeciwnie: z opisu czynu zaproponowanego przez oskarżyciela publicznego, a następnie zaaprobowanego przez sąd wynika, że sprawca nie działał w zamiarze bezpośrednim ("...odebrał P.K. [pieniądze] co do których powinien i mógł przypuszczać, że zostały uzyskane za pomocą czynu zabronionego..."). Jest to o tyle istotne, że z pozostałych fragmentów opisu czynu nie wynika, iżby P.K. sam działał w zamiarze bezpośrednim, tj. chciał popełnienia przestępstwa o znamionach stypizowanych w art. 286 § 1 k.k.

Rola oskarżonego wg. ustaleń faktycznych poczynionych przez sąd orzekający merytorycznie ograniczyła się do "odebrania [przez niego pieniędzy], co do których powinien i mógł przypuszczać, że zostały uzyskane za pomocą czynu zabronionego". Formuła, do której nader niefortunnie — w kontekście skazania z art. 286 § 1 k.k. — odwołał się sąd w opisie czynu przypisanego P.K. nawiązuje do kodeksowej formuły nieumyślności (art. 9 § 2 k.k.) i to w postaci tzw. nieświadomej nieumyślności — tymczasem przypisanie odpowiedzialności karnej za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. (należące do kategorii tzw. przestępstw kierunkowych)

uwarunkowane jest dokonaniem odpowiednich ustaleń faktycznych odnośnie formy zamiaru sprawcy (ustalenie działania w zamiarze bezpośrednim).

W nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego wyraźna jest linia akcentująca pewną racjonalną elastyczność w zakresie opisu czynu wymaganego przepisem art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. Najwyższy organ władzy sądowniczej nie bez racji zwraca uwagę na to, że "polski proces karny nie jest procesem formułkowym, w którym wymagane byłoby posługiwanie się określonymi formułami prawnymi, lecz procesem, w którym przepisy określają jedynie sposób postępowania organów procesowych, w tym przy redagowaniu opisu czynu zarzucanego i przypisanego tak, aby odzwierciedlał on zdarzenie przestępne, ze wskazaniem znamion" (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2014 r., sygn. II KK 141/14). Jednak elastyczność w tym zakresie ma i musi mieć swoje granice. Wskazuje się zatem na to, że "art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. nie wprowadza wymogu, aby w opisie czynu używać słów ustawy; przy konstruowaniu opisu przestępstwa wystarczające jest użycie wyrażenia znaczeniowo równorzędnego albo zastąpienie wyrażenia ustawowego takim określeniem, które swą treścią wypełnia znaczenie znamienia przypisywanego przestępstwa" (jw.) Niewątpliwie w wyroku nakazowym Sądu Rejonowego w Rzeszowie z dnia 10 lipca 2018 r., sygn. akt II K 578/18 ani nie użyto wyrażen znaczeniowo równorzędnych odpowiadających znamieniu działania sprawcy polegającego na "doprowadzeniu innej osoby do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd" w zamiarze bezpośrednim, ani też nie zastąpiono wyrażen ustawowych takim określeniem, które swą treścią wypełniałoby znaczenie znamion (strony podmiotowej) przypisywanego przestępstwa.

Z opisu czynu zawartego w zaskarżonym kasacją wyroku wynika tylko to, że oskarżony P.K. powinien i mógł przypuszczać, że odbierane przez niego pieniądze zostały uzyskane za pomocą czynu zabronionego. Tymczasem — jak już powiedziano — przypisanie odpowiedzialności karnej za popełnienie występku z art. 286 § 1 k.k. wymaga dokonania niespornych ustaleń faktycznych co do bezpośredniości zamiaru sprawcy. Z uwagi na ujęcie stanu faktycznego (zawarcie w opisie czynu ustalenia wskazującego na działanie sprawcy w sposób nieumyślny i to w dodatku w formule nieumyślności nieświadomej) nie było więc możliwe skazanie P.K. za występki z art. 286 § 1 k.k.

Nie tylko z uwagi na kierunek zaskarżenia kasacyjnego określony przez Rzecznika Praw Obywatelskich, ale również z powodu oczywistego ograniczenia procesowego (skądinąd pierwotnie narzucającego kierunek zaskarżenia — art. 524 § 3 k.p.k.) Sąd Najwyższy nie mógł uchylić zaskarżonego wyroku i przekazać sprawy do ponownego rozpoznania. W zaistniałej w sprawie konfiguracji procesowej w rachubę wchodziło wyłącznie uchylenie zaskarżonego kasacją wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie z dnia 10 lipca 2018 r., sygn. akt II K 578/18, i uniewinnienie oskarżonego P.K.

O kosztach sądowych postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 632 pkt 2 k.p.k. i art. 638 k.p.k.

Antoni Bojańczyk

Igor Zgoliński

Dariusz Kala

[WB]

[a.ł.]